

Varför är det så viktigt att stödja elevernas språk-, läs- och skrivutveckling utifrån perspektivet ett livslångt lärande?
- Vad säger forskningen och hur kan den omsättas i praktiska undervisningsmodeller?

Föreläsare: Barbro Westlund
Stockholm 20 09 29
barbro.westlund53@gmail.com

Är detta något nytt, eller?

- **Kompetensorienterad utbildning**, innebär enligt EU (2018) att lärare och blivande lärare får stöd i om hur man undervisar om nyckelkompetenser för livslångt lärande.
- **Innovativ pedagogik** står för att lärares livslånga lärande, precis som elevernas, behöver förstås **som en process**, som inbjuder till nytänkande där kreativitet, kritiskt tänkande och reflektion står i fokus.

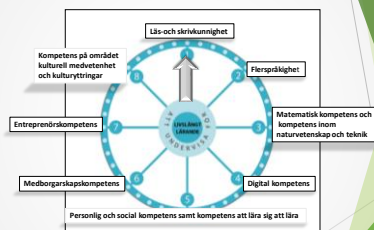
➔ Begreppet kompetens står i sammanhanget för förmågan att klara olika krav som ställs i en viss situation inom en viss domän, t. ex. i skolan eller i arbetslivet.

EU (2018). *Rekommendationer – Rådets rekommendationer om nyckelkompetenser för livslångt lärande.* (2018/C, 189/01).

"Förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande."

Kompetenshjulet

Literacy betraktas som ett fundament för hållbar utveckling i UNESCO:s Agenda 2030.

EU:s uppdaterade rekommendationer 2018 – alltmer betoning av god läs- och skrivkunnighet (literacy)

För att ta till sig väsentlig kunskap, kunna engagera sig kulturellt, värna om demokratiska värden och för framgång i yrkeslivet, krävs **god läskunnighet (literacy)**. Det krävs också för att kunna ta till sig livsviktig information om till exempel hygien, hälsa och säkerhetsföreskrifter. Problem med låg läskunnighet är därför en global angelägenhet för hela världen!

Castles, et al. (2018). *Ending the Reading Wars: Reading Acquisition From Novice to Expert.*

1. Läs- och skrivkunnighet

Förmågan att muntligt och skriftligt kunna uttrycka sig förståeligt samt att kunna **identifiera, skapa, tolka och förstå olika grundtankar och idéer**.

Kompetensen innefattar även **tolkning av känslor, fakta och åsikter**. Denna förmåga bör få möjlighet att utvecklas så tidigt som möjligt eftersom den också påverkar individens fortsatta lärande och förmåga till språklig interaktion.

God läs- och skrivkunnighet är en **förutsättning för egen upplevelseläsning** och för att kunna dela erfarenheter och upplevelser med andra.

Den är också en förutsättning för att **kunna bli delaktig i och kunna påverka olika beslutsprocesser i skolan och i samhället i övrigt**.

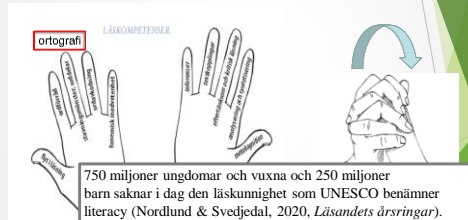
Lässtrategier Skrivstrategier?

- Att utveckla en medvetenhet om **vad** texten ska kommunicera och **varför** (skribenten förstår sig en implicit läsare).
- Att ibland också **medvetet** överskrida skriftspråkets konventioner. Vad är syftet?

Obs! Visst skrivande precis som läsandet kan automatiseras - men ett mer **komplex skrivande (och läsande) utvecklas genom ett livslångt lärande.**

Läs- och skrivkunnsighet i perspektivet ett livslångt lärande - och betydelsen av tidiga stödsatser

Modellförslag 1: Samtalsmodell för att väcka känslomässigt engagemang

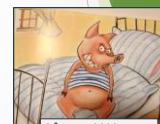
S Ser ut: Hur ser huvudfiguren ut?

A Aktiviteter: Vad gör huvudfiguren? Vilket är problemet?

K Kommunikation: Vem eller vilka pratar huvudpersonen med?

T Tänker: Vad kan vi sluta oss till om huvudfigurens tankar och känslor?

A Andras reaktioner: Hur påverkar karaktärens handlande andras handlande i berättelsen? Vad gör de? Hur känner de?

Då Leopold blev arg av Gina Gellert

Stöd för att ta reda på - och organisera faktakunskap

Grafiska modeller:

- ger stöd för tänkandet
- tränar analys och syntes
- ökar kunskapen
- ger stöd för skrivandet.

2. Flerspråkighet

Sammanfattningsvis bygger kompetensen flerspråkighet på att:

- bejaka en flerspråkighetsnorm
- ha kunskap om att olika språkförståelse och olika läsprofiler kräver olika stöd
- den betraktas som en resurs i lärandet
- den inbegriper ett interkulturellt lärande
- språkets kommunikativa funktion för att skapa mening bör vara överordnat grammatisk språklig korrekthet.

Modellförslag 8: Vem är jag? - Att bejaka mångfald

Syftet är att varje elev ska känna sig unik samtidigt som hen ska känna stolthet och respekt för att tillhöra olika gemenskaper samtidigt.

Kom alltid ihåg att du är helt unik! Precis som alla andra.

Forskningsbakgrund: David Mitchell (2017) problematiserar vad vi menar med mångfald och framgångsrika sätt att möta o)likheter. Texten i rutan kommer från forskaren Margaret Mead, som inleder *Mångfald i skolan. Framgångsrika sätt att möta o)likheter*.

4. Digital kompetens

- Vilket är bäst - att skriva för hand eller på tangentbord?
- teknologi som risk och teknologi som möjlighet ...

"Om en datoriserad metod har visat sig fungera väl betyder det inte att allt som görs med datorer är bra. I vissa fall är datorer och lärplattor enbart slöseri med tid och ibland kan de till och med distrahera barnen och hindra deras lärande."

6. Medborgarskapskompetens

För att kunna värna om samhällets demokratiska värden behöver man också kunskap om olika händelser och skeenden så att inte egoism, fördomar eller intolerans får fäste i samhället.

Man ska känna till viktiga händelser i det egna landets historia, Europas historia och världshistorien.

Om skolans kunskaps- och demokratiuppdrag ...

- Vilken förmåga har eleverna att läsa krönikor och ledare – eller böcker om aktuella ämnen, t ex böcker om frihetskämpar som Nelson Mandela.

meningsskapande: att förstå varför saker händer, en aktiv och *individuell* tankeprocess
utbildning: att t ex förstå författarens budskap- och att *förstå* det meningsskapande som skett

Skolans ansvar är att undervisa eleverna i god medborgarskapskompetens.

Samma stad: Sighet (dåvarande Ungern)
 Genre: vittneslitteratur
 Författarna: ungersk/judisk bakgrund
 Huvudpersonerna: 16 år resp. 19 år
 Auschwitz - överlevnad
 Målerupp?: "Hur?"

Barnen om Bodri
 Hedi Fried
 med illustrationer av Bodri

Vittnet har tvingat sig själv att vittna. För dagens ungdom, för barnen som kommer att födas imorgon. Han vill inte att hans förlutna ska bli deras framtid.

Den historiska bilderboken
 Rose Blanche

Roberto Innocenti

Modellförslag 32: Etiska regler i olika kulturer

Syftet är att diskutera och jämföra existentiella frågor i olika kulturer och religioner

Eleverna ska söka efter varianter av den "gyllene regeln" antingen digitalt eller i tryckta läromedel eller uppslagsböcker. (Buddismen, hinduismen, islam, judendomen ...)

"Att vända andra kunden till" blodshämnd ...

Aktiviteten ska leda fram till att några gemensamma positiva klassrumsregler formuleras, oavsett olika bakgrunder.

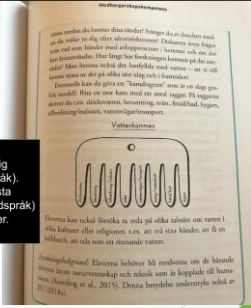
Forskningsbakgrund: Elever behöver få lärares stöd i att tala om existentiella frågor, t.ex. vad som är rättvisa, rätt eller fel och vem som bestämmer vad som är rätt eller fel (Barone & Borone, 2018).

Om hållbar utveckling: "En utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina" (s. 6).

- integreras i skolans alla ämnen
- är ämnesövergripande
- har både lokalt och globalt perspektiv
- utgår från en mångfald av pedagogiska metoder
- gör eleverna delaktiga och kritiskt tänkande
- utgår från demokratiska värderingar
- startar i skolans tidiga år och fortsätter att utvecklas genom hela skoltiden.

Universitets- och högskolerådet (2018). *Den globala skolan. Lärande för hållbar utveckling i styrdokument för förskola och skola.*

**Modellförslag 35:
Vårt förhållande
till vatten**

Ordspråk:
En bra gris tvättar sig själv. (Norskt ordspråk)
Renlighet är det bästa smycket. (Dansk ordspråk)
Jag tvår mina händer. (Från Bibeln).

8. Kompetens på området kulturell medvetenhet och kulturyttringar

- att göra eleverna medvetna om vikten av att förvalta ett svensk kulturarv, dvs. att de ska få kunskap om att det är en del av vår historia

...eleverna ska också vara medvetna om och visa respekt för den kulturella mångfald som finns både i skolan och i samhället – däri ligger ingen motsättning!

- Vad har likvärdighet med kulturfrågor att göra?

Interkulturellt lärande kopplat till elevers språk-, läs- och skrivutveckling

- jämföra olika skriftspråk (placerade prickar, streck former m m)
- jämföra och lära sig uttal av samma betydelse av ord – bygga upp en gemensam "ordbank"
- hälsa på olika språk
- leta vaggvisor från olika länder – utbyta erfarenhet – sjunga dem
- arbeta med musik, drama, dans och bild som kulturella verktyg
- aktivt arbeta med Sveriges minoritetskulturer, t ex sjunga på jiddish, gissa gåtor på meänkieli, baka romskt bröd ... (Se fler idéer i antologin *Tio pinnar i luften* av Gunilla Lundgren.

Forskningsbakgrund: Hilary Janks menar att klassrummets kulturella och etniska mångfald utgör en resurs för alla elevers lärande under förutsättning att skolan tar tillvara varje elevs tidigare erfarenheter, kunskaper och värderingar.

Några viktiga avslutande aspekter:

- Det gemensamma ramverk som majoritetskulturen i Sverige utgörs av innebär att ta ansvar för att integrera – inte assimilera – olika kulturer.
inter-kulturellt lärande
- Alla kulturer ska ha rätt att behålla sin integritet så länge dessa inte strider mot den svenska värdegrunden och de mänskliga rättigheterna.
- Kultur, etniciteter, identitet och social klass hänger ihop: de kan jämföras med en palett med blandade färger, som påverkar vilken grupp jag som individ mest identifierar mig med och varför.

"Livet är som att cykla. För att hålla balansen gäller det att hela tiden vara i rörelse." Albert Einstein

En gemensam referensram för ett livslångt lärande handlar alltså om att alla människor medvetet ska hushålla med vår planets resurser och verka för en hållbar livsstil. Vi och framtida generationer behöver ta ett aktivt ansvar för att leva i samspel med både varandra och vår natur. Det är här du som lärare blir så viktig – att aktivt undervisa för att påverka dina elevers mindset att *både vilja* och också *kunna* påverka vad som sker på vår himlajord.

